

4. Články IX.—XI. upravují závazek k dávkám a příspěvkům pro církevní účely.

5. Čl. XII. má ustanovení o pohřbívání.

6. Co do slavností a svátků jest toto stanoveno:

a) Nikdo nemůže býti nucen, aby se zdržel práce při slavnostech a o svátcích cizích církví a náboženských společností. V neděli však zastaviti jest každou nenalehavou veřejnou práci po čas bohoslužby. (Z předcházejících ustanovení plyne, že upravení nedělního klidu nelze pokládati nikterak za důsledek motivů náboženských, poněvadž by v takovém případě takové opatření všeobecného nedělního klidu odporovalo zákonu.) Kromě toho jest se o svátcích kterékoli církve a náboženské společnosti zdržeti po čas hlavní bohoslužby poblíže chrámu všeho, co by mohlo rušiti nebo poškoditi slavnost tuto. Téhož dbáti jest při obvyklých slavnostních procesích na náměstích a ulicích, jimiž se průvod ubírá (čl. XIII.).

b) Žádná společnost náboženská nemůže býti nucena, aby se zdržela zvonění v den, kdy jest zvoniti zapověděno dle ustanovení jiné církve nebo náboženské společnosti.

c) Ve školách navštěvovaných příslušníky různých církví nebo náboženských společností má býti, pokud možno, vyučování tak rozděleno, aby i menšině umožněno bylo splnění náboženských povinností (čl. XIV.). (Viz čl. Náboženství a Klid nedělní a sváteční.)

Pomocníci obchodní.

I. Pojem.

Pomocníci obchodní jsou kupečtí výpomocní dělníci, kteří jsou po boku svého pána při jeho zvláštní činnosti obchodnické a jej při tom podporují. Obchodní zákon nevyměřuje pojem obchodních pomocníků.

Říšský vrchní soud obchodní (v Německu) označuje pomocníky obchodními ty osoby, kteréž v obchodní živnosti principála svého ustanoveny jsou ku vyřizování kupeckých služeb v přeneseném slova smyslu. Pomocníky obchodními jsou tudíž: účetní, dopisovatelé, pokladníci, skladníci, příručí a krámští pomocníci; další kategorii tvoří obchodní učňové. K obchodním pomocníkům nenáleží obchodní čeled' (čl. 65), jako ku př. podomci, kočí atd. Ve zvláštním případě rozhodl nejvyšší soudní dvůr, že obchodním pomocníkem je též tlumočník, který zjednan jest — třeba jen za provisi — obchodníkem, aby intervenoval při obchodech jím činěných (rozh. ze dne 10. února 1887 č. 526 časop. »Jur. Bl.« 1887 č. 36). Ku pojmu obchodních pomocníků náleží dále okolnost, že osoby ty jsou trvale ustanoveny ve službě pána svého a že musí se věnovati výhradně jen jeho službám; proto sem nenáleží komisionáři, obchodní prostředkovatelé, sensálové, jednatelé, prostředkovatelé a pod. Obchodní pomocníci nejsou též obchodními plnomocníky a nejsou zmocněni předsebráti právní jednání ve jménu a na účet svého principála; k tomu by musili býti zvláště ustanoveni (čl. 47, 49, 50 a 56 obch. z.).

II. Právní poměr pomocníků obchodních k pánu.

1. Obchodní pomocník má nárok na odměnu; o službách, služném a výživě pomocníkově rozhoduje úmluva, t. j. služební smlouva, není-li této, místní obyčej, a kde by ani toho nebylo, volné uvážení soudu, který dle potřeby vyslechne znalce nejsa však dobrozdáním jich nikterak vázán (čl. 57 obch. z.). Zmíněná odměna sestává ze smluveného pevného peněžitého obnosu nebo ze zaopatření a bytu vedle mzdy nebo beze mzdy;

konečně může odměna ta záležeti též v určitém podílu na zisku (tantiéma). Stane-li se obchodní pomocník dočasně nezpůsobilým ku výkonu služby své následkem nezaviněné nehody, nepozbývá tím nároků na služné a zaopatření. Výhoda tato přísluší mu však jen po 6 neděl (čl. 60 obch. z.).

Výraz »dočasná nezpůsobilost« (překážka) ve čl. 60. obch. z. sluší pojímati tím způsobem, že překážka toliko v osobě zaměstnaného vzešedší nesmí služby navždy nemožnými učiniti (navždy vylučovati) (rozh. ze dne 16. února 1887 č. 1586 sb. »Adl. Cl.« č. 1332.).

2. Obchodní pomocník má principálovi v ý l u č n ě věnovati celou svoji kupeckou činnost. Čl. 59. obch. z. zapovídá mu provozovati obchody beze svolení principálova na účet vlastní nebo na účet kohosi třetího. Jedná-li proti záповědi té, může principál žádati náhradu způsobené škody a k žádosti principálově může též dojíti k tomu, že jednání uzavřená na účet pomocníkův platí za jednání uzavřená na účet principálův (§ 56 a 59 obch. z.). Mimo to pohrozí se pomocníku překročivšímu naznačenou záповěď, že bude jeho služební poměr předčasně zrušen (čl. 64 č. 2 obch. z.).

3. L h ů t a výpovědní: Pro délku služebního poměru stávajícího mezi principálem a obchodním pomocníkem, jakož i pro lhůtu k výpovědi rozhodnou jest především vzájemné jich dohodnutí — smlouva služební. Není-li takové úmluvy, platí zákonné nařízení, že stávající služební poměry zrušiti dlužno vždy koncem kalendářního čtvrtletí, tedy 31. března, 30. června, 30. září a 31. prosince, a že výpověď s obou stran musí býti dána nejméně 6 neděl před zmíněným čtvrtletím, sice by platila teprve pro příští čtvrtletí (čl. 61 obch. z.). Důvodem tohoto ustanovení jest, že zvláštní důležitost v obchodním světě při vedení obchodu a knih mají právě tato kalendářní čtvrtletí. Rovněž má do sebe jisté výhody vytčení určitých dob, kdy výměna míst se děje. Aby bylo lze užití čl. 61. obch. z., dlužno ve sporu zjistiti skutečné a nepochybné trvání služebního poměru mezi principálem a obchodním příručím; v opačném případě, nedostává-li se některých podmínek služebního poměru, má průchod ustanovení čl. 57 obch. z., a volnému uvážení soudcovu jest zůstaveno rozhodnouti o vlastnosti služebního poměru a vhodnosti nároků obchodním pomocníkem vznesených (rozh. ze dne 26. dubna 1876 č. 4218 sb. »Adl. Cl.« č. 889).

4. Zrušení služebního poměru:

a) Články 63 a 64 obch. z. uvádějí příkladmo několik případů, které soudci mohou platiti za důležité důvody zrušení poměru služebního. Ostatně rozumí se samo sebou, že rovněž důležitými důvody jsou netoliko vina jedné strany, nýbrž i zcela nahodilé události, které nastanou v osobě navrhovatelově nebo jeho odpůrce.

b) Zákon nemá ustanovení o právních následcích bezdůvodného předčasného zrušení smlouvy služební, poněvadž se za to mělo, že nelze dosíci stanovení závazku náhradního v takovém případě. Poněvadž však úvodní zákon stanoví, že vedle obchodního zákona v platnosti potrvají předpisy zákonů živnostenských o živnostenských pomocnících, pokud odnášejí se na pomocníky při živnostech obchodních, a pokud články 65—69 obch. z. nic jiného nestanoví, mají průchod ustanovení řádu živnostenského co do právních následků neoprávněného a předčasného zrušení smlouvy služební. Jeť tedy principál dle předpisu § 84 ř. živn. povinnen nahraditi obchodnímu pomocníku, kterého ihned propustil bez zákonného důvodu, mzdu a jinaké smluvené požitky za celou lhůtu výpovědní, pokud se týká, za

zbytek lhůty této; povinnost tato příleží mu i tehdy, když pomocník na základě viny principálovy žádá za předčasné zrušení poměru služebního (čl. 63 obch. z.). Vystoupí-li však obchodní pomocník bez zákonného důvodu předčasně ze služby, dopouští se přestupku řádu živnostenského a sluší jej dle řádu toho potrestati. Nadto jest majitel živnosti oprávněn úředně přidržeti pomocníka, aby se vrátil do práce po zbývajícím ještě čas a žádati za náhradu utrpěné škody (§ 85 živn. ř.). Jest pak otázka, zda principál resp. obchodní pomocník oprávněni jsou ihned zrušiti poměr služební, nastane-li některý z případů ve čl. 63 a 64 obch. z., nečekajíce rozhodnutí soudcovského.

Rozh. ze dne 19. června 1888 č. 6701 sb. »Adl. Clem.« č. 1407 vytýká, že službodárce není oprávněn nárok činiti na zrušení, může toliko oň žádati, a toliko soud má rozhodnouti o tom, zda žádost jeho jest důvodna, jak vyplývá ze souvislosti čl. 63 a 64 obch. z. Naproti tomu dlužno uvážiti, že úmyslem zákona nemůže býti, nutiti principála k tomu, aby si podržel ve službách pomocníka, ve příčině jehož naskýtá se některá z okolností zmocňujících ke zrušení poměru služebního; rozhodnutí soudcovské má jediné a výhradně za účel určití, na čí straně jest právo, a pronésti rozsudek o všech nárocích na odškodněnou. Nelze proto z doslovu čl. 62 a 63 obch. z. dovozovati, jakoby principál neměl práva propustiti ihned ze služby pomocníka povinností nedbalého, a jakoby jen soudce oprávněn byl vysloviti, že poměr služební se zrušuje (rozh. ze dne 12. prosince 1888 č. 13829 sb. »Adl. Clem.«, č. 1440).

Naopak zůstaveno jest volnému uvážení soudcovu zkoumati, zda dostatečnými jsou důvody, ze kterých propuštěn byl obchodní pomocník, pokud se týká, ihned ze služby vystoupil; dle toho sluší ospravedlniti jeho propuštění resp. jeho předčasné vystoupení ze služby (rozh. ze dne 19. prosince 1888 č. 14652 sb. »Adl. Cl.«, č. 1443).

Další důležitou otázkou jest, přísluší-li pomocníku obchodnímu nárok na odškodněnou pro neospravedlněné (bezdůvodné) propuštění ze služby, když mezi tím nastoupil jinou službu. Rozh. ze dne 17. března 1887 č. 1587 časop. »Jur. Bl.« z r. 1887 č. 22, i rozh. ze dne 4. listopadu 1879 č. 10114, sb. »Adl. Cl.«, č. 912 prohlašují, že obchodní pomocník nepozbývá nároků svých, třeba vstoupil do nové služby, jelikož obchodní zákon neposkytuje zde nijaké opory pro náhled, že službodárce v tomto případě částečně nebo úplně bude sprostěn svých závazků; jelikož dále nárok obchodního pomocníka na odškodněnou odůvodněn jest dle čl. 1. obch. z. a § 1155 o. o. z., a ježto není tu výslovného ustanovení obchodního zákona, zvláště pak proto též, že nelze připisovati služebníku, jehož služby byly od pána zamítnuty bez zákonného důvodu, úmysl, že chce jinde býti zaměstnán. Opačného náhledu jest rozh. ze dne 27. září 1887 č. 8657 sb. A. a Cl. č. 1361 prohlašujíc, že pomocník obchodní jsa bezdůvodně ze služby propuštěn, může žádati jen za přiměřenou odškodněnou a toliko tehdy, když vůči svému pánu prohlásil ochotu nadále služby své jemu konati, a když šéf vlastní vinou svou nebo náhodou, která se v jeho osobě udála, zabránil pomocníku nadále ve službě pokračovati. Již z odůvodnění tohoto na jevo jde, že toto rozhodnutí zastává totéž stanovisko jako obě svrchu citovaná rozhodnutí a že tudíž ve všech případech naprosto dostačí, když pomocník obchodní prohlásí ochotu ke službám a šéf jeho služby neoprávněným způsobem odmítne. Nemohloť býti přirozeně úmyslem zá-

kona imputovati obchodnímu pomocníku povinnost, aby po celé měsíce, pokud spor takový o mzdu trvá, žil na prázdno, žádnému zaměstnání se nevěnoval a šéfovi svému po celý čas k dispozici se nabízel, šéf pak přes to co nejrozhodněji naznačil svou vůli, že na služby obchodního pomocníka nereflinguje.

Pomocníci živnostenská viz Dělníci.

Pomoc právní.

Pomoc právní poskytuje soud místně příslušný tím, že předsebere jednotlivé úkony soudcovské na dožádání jiného soudu.

I. Řízení civilní sporné.

Úkony pomoci právní jsou jmenovitě: doručení, předsevzetí důkazu, výkon cizozemských rozsudků. Otázky zde se naskytající týkají se zejména příslušnosti dožádaného a dožadujícího se soudu, přípustnosti pomoci právní, výkonu aktu toho dle tuzemského a cizozemského práva. Podmínky, za kterých se poskytuje právní pomoc, byly doposud v rakouském právu jen kuse stanoveny a rozptýleny v různých zákonech a nařízeních. Teprve nová jurisdikční norma ze dne 1. srpna 1895 č. 111 ř. z. spolu s úvodním zákonem ze dne 1. srpna 1895 č. 110 ř. z. jakož i nový řád soudní ze dne 1. srpna 1895 č. 113 ř. z. spolu s úvodním zákonem z téhož dne č. 112 ř. z. podává úplnější a spořádanější soustavu právních pravidel platných pro obor tento, ač i zde nutno bylo poukázati v četných případech k ustanovením zvláštním. Na základě těchto nových zákonů lze v souvislosti se staršími zákonnými a smluvními ustanoveními, pokud platnost svoji podržela, rozeznávati:

1. Právní pomoc tuzemského soudu na dožádání jiného tuzemského soudu.

Dožádán (rekvirován, iudex requisitus) má býti zpravidla soud, v jehož obvodu předsevzítí jest úřední úkon, jde-li o knihovní zápis neb o takové úřední jednání, které předsevzítí dlužno jedině u určitého soudu sborového (ku př. reální úkony ve příčině statků zapsaných do desk zemských), sluší dožádati se toho soudu, u kterého nalézá se vložka knihovní, nebo který povolán jest úřední jednání to předsevzítí. Není-li dožádaný soud k dotyčnému jednání místně příslušným, dlužno došlou žádost (requisici) zamítnouti (§ 37 jur. nor.).

2. Právní pomoc tuzemského soudu na dožádání soudu živnostenského nebo rozhodčího nebo soudu rozhodčího zvláště zřízeného.

Poněvadž v případě tomto rozsudky rozhodčí vynášeny jsou i laiky, má dožádaný soud zkoumati netoliko příslušnost svou, nýbrž i zákonitost dožádání. Má pak soud dožádaný právní pomoc poskytnouti jen tehdy, když je příslušným, když dožádání v zákonu se zakládá a úřední činnost, o kterou jde, po zákonu se přípouští (čl. XIII. úv. zák. k jur. nor.); tak zejména tehdy, když nutným jest přísežný výslech strany nebo přísaha svědka nebo znalce, nebo když se některá strana, svědek nebo znalec vzpírá výslechu před soudem rozhodčím (čl. XXII. úv. zák. k jur. nor.).

3. Právní pomoc v mezinárodním styku soudů:

a) se strany tuzemského soudu na dožádání cizozemského soudu; zde rozhodují předkem státní smlouvy a deklarace vlád (právní pomoc v užším slova smyslu). Zásadně sluší poskytnouti právní pomoc dožadujícímu se soudu cizozemskému; odepřítí se má tehdy, když